

Комунальне господарство міст. – 2014. – № 115. – С. 105-110.

3. Juras A. *Strategic Management Accounting – What Is the Current State of the Concept?* / A. Juras // *Economy Transdisciplinary Cognition*. – 2014. – Vol. 17, Issue 2. – pp. 76-83.

4. *Management Accounting in Support of the Strategic Management Proces* [Електронний ресурс] / *Certified Institute for Management Accounting // CIMA Executive Summary Report*. – 2005. – Vol. 11. – Issue 1. – Режим доступу : http://www.cimaglobal.com/Documents/Thought_leadership_docs/Management%20and%20financial%20accounting/Academic-Research-Report-Strategic-Management-Process.pdf.

Х.Б. Пилипів, Н.В. Юрчак, Л.С. Ковбасюк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Категорія доходу є однією з найскладніших в економічній науці. Вона була предметом широких дискусій серед представників різних економічних шкіл та напрямків. Однією з найбільш суперечливих вона залишається і на сьогодні, що обумовлює необхідність її поглиблення і уточнення.

В економічній літературі існує декілька визначень категорії доходу. У широкому розумінні, дохід – це гроші або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності.

Згідно з визначеннями, наведеними у економічній енциклопедії, дохід – 1) різниця між виторгом з реалізації продукції, робіт, послуг і вартістю матеріальних витрат на виробництво та збут цієї продукції. До матеріальних витрат при визначенні доходу зараховують вартість використаних у процесі виробництва матеріалів, виробів, конструкцій, палива та енергії, а також амортизаційних відрахувань, кошти на соціальне страхування та інші виплати. Доходи підприємства відрізняються від прибутку та заробітної плати працівників; дохід дорівнює сумі прибутку і заробітної плати працівників; 2) грошові або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності (виторг) [1].

В.А.Сідун та Ю.В. Пономарьова характеризують дохід підприємства як виторг від реалізації продукції, послуг та виконання робіт без урахування податку на додану вартість та акцизного збору [2].

Згідно з Міжнародним стандартами з бухгалтерського обліку термін «дохід» означає валове надходження економічної вигоди протягом звітного періоду, який виникає у процесі звичайної діяльності підприємства. Коли ці надходження сприяють збільшенню власного капіталу, (окрім збільшення, яке пов'язане з внесками акціонерів), то його називають прибутком, коли зменшенню – то збитком [3].

Згідно з визначенням, яке дає ПКУ, доходи – загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі у виключній (морській) економічній зоні, так і за її межами [4].

Отже, дохід є надходженням економічних вигод, які виникають у результаті діяльності підприємства та одним з найголовніших показників, які відображають його фінансовий стан. Важливо є також необхідність розглядати дохід як категорію бухгалтерського обліку.

Методологічні засади формування, оцінки і визнання у бухгалтерському обліку інформації про доходи та вимоги до їх відображення у фінансовій звітності, визначені рядом нормативно-правових документів, зокрема:

– П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” – яким визначено загальні вимоги до розкриття статей “Звіту про фінансові результати” (в т.ч. статей доходів);

– П(С)БО 15 “Дохід” – в якому визначені методологічні засади формування в б/о інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності;

– План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій;

– Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Доходи включаються до складу об’єктів облікового процесу з дотриманням наступних принципів:

- принципу нарахування – який передбачає відображення в обліку доходів і витрат у момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів (відвантаження продукції здійснено в одному звітному періоді, а оплата поступить в іншому звітному періоді – в цьому випадку дохід буде визнано на дату відвантаження продукції);

- принципу відповідності доходів і витрат – який передбачає визначення фінансового результату шляхом порівняння доходів з витратами, які здійснені для отримання цих доходів (при відображенні в обліку доходу від реалізації продукції одночасно визнаються і відображаються в обліку її собівартість і усі витрати, пов’язані з такою реалізацією).

Відповідно до вимог П(С)БО 15 «Дохід», доходи підприємства класифікуються за різними ознаками. Для визнання доходу та визначення його суми розрізняють:

1) дохід від реалізації готової продукції, товарів, інших активів, придбаних з метою продажу;

2) дохід від надання послуг, виконання робіт;

3) дохід від використання активів підприємства іншими фізичними та юридичними особами, результатом якого є отримання відсотків, роялті, дивідендів [5].

На основі вищенаведеної класифікації доходів, аналогічним чином групують бухгалтерські рахунки обліку доходів. Їх поділяють на такі групи: 1) рахунки обліку операційної діяльності; 2) рахунки обліку фінансової діяльності; 3) рахунки обліку інвестиційної діяльності.

Отже, дослідження існуючих наукових праць та діючої нормативної бази дало змогу констатувати, що категорія «дохід» по-різному розглядається в наукових виданнях та в нормативних документах і стандартах обліку, що ускладнює розуміння його економічної сутності. Аналіз нормативної бази, яка регулює визначення та формування доходів від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, засвідчив багато нерегульованих питань, зокрема, немає чіткої класифікації доходів від фінансової та інвестиційної діяльності, що ускладнює точне відображення доходів від різних видів діяльності.

1. Економічна енциклопедія : [у 3 т.] – / [редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.] – К. : Вид. центр «Академія», 2000. – Т 1. – 864 с.

2. Сідун В.А. Економіка підприємства: навчальний посібник / В.А. Сідун, Ю.В. Пономарьова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 436 с

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.liga.net>

4. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (із змінами, і доповненнями) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід", затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29. 11. 1999 року № 290 (із змінами, і доповненнями) : [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=92>